

Групи по вивченню Європейського митного союзу у 1947–1950 рр., що завершилися створенням Ради митного співробітництва (*Customs Cooperation Council*) — нині Всесвітня митна організація (*World Customs Organization*). На даних переговорах були визначені зобов'язання щодо загальної лібералізації митних тарифів, запобігання дискримінації між товарами походженням з різних країн та дискримінації між національними та імпортованими товарами. Як важливий елемент недискримінаційного застосування митного законодавства було визнано необхідність гармонізації національних митних законодавств у таких питаннях, як класифікація товарів для митних цілей, правила визначення походження товарів, визначення митної вартості товарів, як бази оподаткування тощо.

Список використаних джерел

1. Lyons T. *EC Customs Law / Timothy Lyons* – Oxford – New York: Oxford University Press, 2001 – p. 6.
2. Peaslee, Amos J. *International Governmental Organizations Constitutional Documents. Revised third edition. In five parts.* – The Hague: Martinus Nijhoff, 1974. – Part. 1. Volume 1.
3. *International Convention Relating to the Simplification of Customs Formalities and Protocol of Signature.* Geneva, November 3, 1923. // *Treaty Series.* – No.16 (1925). – London: H. M. Stationery Office, 1925– 24 p.

ДОДІН Є. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри морського та митного права,
доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Порушення митних правил все більше займають місце у структурі правопорушень. По-перше, це пов'язане з поширенням сфери митної справи в нашій державі, по-друге, з декриміналізацією так званої товарної контрабанди, по-третє, з необхідністю виконувати ратифіковані (інколи вже імplementовані) міжнародні конвенції та угоди з питань протидії митних правопорушень.

Однак правова природа відповідальності за порушення митних правил на даний час досі невизначена. Розробники Митного кодексу України (далі — МКУ) в Розділі 18 «Порушення митних правил та відповідальність за них» встановлюють, що відповідальність за порушення митних правил є адміністративною відповідальністю. Однак зміст МКУ

свідчить про те, що відповідальності за порушення митних правил притаманні такі риси, яких немає у характеристиці адміністративної відповідальності, до речі більшість з яких не притаманна й іншим видам правової відповідальності — кримінальної, дисциплінарної тощо.

По-перше, ч. 4 ст. 3 «Особливості застосування законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи» стверджує, що у разі якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків підприємств і громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов'язків посадових осіб органів доходів та зборів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення як на користь таких підприємств та громадян, так і на користь органу доходів та зборів, рішення повинно прийматися на користь зазначених підприємств і громадян.

По-друге, ст. 460 МКУ «Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил» встановила, що вчинення порушень митних правил, передбачених ч. 3 ст. 469, ст. 470, ч. 3 ст. 478, ст. 481 МКУ, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджуються відповідними документами, а також допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично (ст. 268 МКУ), не тягне за собою адміністративної відповідальності, передбаченої МКУ.

По-третє, існує ст. 390 МКУ «Застосування умов взаємності», яка передбачає, що на умовах взаємності митні органи можуть понизити межі відповідальності та вважати на умовах взаємності деякі правопорушення безкарними. По-четверте, новелою в митному праві є ст. 521 «Компроміс у справі про порушення митних правил», яка встановлює, що за відсутності в діях особи, яка вчинила правопорушення, провадження у справі про це правопорушення може бути припинено шляхом компромісу. По-п'яте, як відомо, правова відповідальність пов'язана з негативними наслідками для правопорушника, однак специфічною відзнакою відповідальності за порушення митних правил є перепона для набуття статусу того чи іншого суб'єкта митного права. Так, ст. 14 «Умови отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора» МКУ передбачає, що для отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора підприємство повинно відповідати таким умовам: відсутність протягом трьох років до дня звернення до митниці фактів притягнення посадових осіб підприємства до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за ст.ст. 472,482–485 МКУ. Практично аналогічні вимоги

стосуються набуття статусу митного перевізника, митного брокера та інших, однак найбільш суворим наслідком для суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність є віднесення правопорушників митних правил до зони ризику їх діяльності.

Також бажано звернути увагу на специфіку технології відповідальності за порушення митних правил. Стаття 564 «Співробітництво митних органів України з митними органами суміжних держав» МКУ встановлює, що відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватися обмін інформацією, у т. ч. з використанням інформаційних технологій та систем. В залежності від призначення інформації, якою обмінюються митні адміністрації нашої країни з аналогічними іноземними структурами, існують декілька порядків (процедур) такого обміну. Найбільш визначеним є порядок обміну інформацією щодо скоєних (або передбачуваних) порушень митних правил, оскільки він встановлений, значним ступенем, міжнародними митними конвенціями: про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства 1977 р., про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин 2003 р. Співставлення інформації від митних адміністрацій країн-партнерів та заявленої українській митниці про одні й ті ж зовнішньоекономічні операції дозволяє своєчасно виявляти спроби порушити українське митне та податкове законодавство.

Таким чином, під впливом як внутрішніх (головним чином у зв'язку з лібералізацією зовнішньої торгівлі), так й міжнародних митних норм, правил та стандартів з кожним етапом розвитку митного законодавства (МКУ 1991 р., МКУ 2002 р., МКУ 2012 р.), покращується правова регламентація сфери підстав та порядку застосування відповідальності за порушення митних правил, що відзначають міжнародні експерти. Так, Американська торговельна палата, яка довгі роки здійснює моніторинг розвитку митного законодавства, зазначає про позитивні напрямки у цій сфері в новому МКУ 2012 р. Зокрема наступне: посилення презумпції правомірності дій декларанта, зобов'язання митного органу обґрунтувати свої сумніви (наприклад, стосовно достовірності задекларованої митної вартості); звільнення від відповідальності за умови самостійного визнання помилок; звільнення від відповідальності за дрібні формальні помилки; запровадження інституту компромісу.

Тобто незалежні аудитори ще раз відмітили ті риси відповідальності за порушення митних правил, які є більш притаманними міжнародним митним нормам, правилам та стандартам, ніж українському національному законодавству. Тому представникам правової науки слід переглянути своє ставлення до змісту структури нормативної відповідальності та знайти належне місце ще для однієї її галузі — відповідальності за порушення митних правил.